

Kinas transnationella repression – förtryck utanför landets territorium

Auktoritära stater kan [använda repression som en kontrollmekanism](#) för att undertrycka avvikande idéer och beteenden som riskerar att äventyra den politiska ordningen i det egna landet. [Allt fler auktoritära stater](#) utövar också repression mot individer utanför sina territoriella gränser. Detta förtryck benämns i många länder som transnationell repression. Kina har [inom forskningen](#) lyfts fram som det land i världen som [i störst utsträckning utövar transnationell repression](#). Ett omtalat exempel på Kinas transnationella repression är [de 102 kinesiska "polisstationer"](#) som enligt människorättsorganisationen Safeguard Defenders har etablerats i 53 länder. Syftet med "polisstationerna" är att få kinesiska regimkritiker och brottsmisstänkta att [återvända till Kina för att där ställas inför rätta](#). Enligt Safeguard Defenders finns [en av dessa "polisstationer" i Stockholm](#), något som den kinesiska ambassaden i Stockholm har förnekat. Ambassaden menar i stället att verksamheten utgörs av "servicecenter" som erbjuder "frivillig hjälp till kinesiska medborgare i utlandet, till exempel med förnyelse av körkort".

Kina är, enligt organisationen Freedom House, en av de stater som [i störst utsträckning utövar transnationell repression i Sverige](#). Detta förtryck har exempelvis tagit sig uttryck i flyktingspionage, vilket Säpo har definierat som ["underrättelseverksamhet som riktas mot oppositionella, regimkritiker och andra i exil"](#). På senare tid har det rapporterats om [Kinas påtryckningar mot och förtryck av individer i Sverige](#) som, enligt Kina, är en del av den kinesiska diasporan. Trots att [flera utländska stater, inte minst Kina](#), utövar transnationell repression i Sverige finns i svensk debatt ännu inget allmänt vedertaget samlingsbegrepp för sådan repression. Denna text syftar till att förklara vad transnationell repression innebär och hur Kina utövar repression både globalt och i Sverige. Texten redogör även för vilket syfte användandet av ett samlingsbegrepp för transnationell repression kan tjäna i Sverige för att motverka förekomsten av förtrycket på såväl svensk som internationell mark.

Diasporapolicys och transnationell repression

[En "diaspora"](#) kan i generella ordalag beskrivas som en grupp individer som bor utanför den geografiska region som gruppmedlemmarna, eller en viss stat, anser är deras hemland. För att nå ut till och kontrollera diasporan [skapar och tillämpar stater särskilda diasporapolicys](#). Diasporapolicys är selektiva, då stater som tillämpar dem behandlar olika

delar av diasporan på olika sätt beroende på om och hur diasporamedlemmarna gagnar statens intressen, eller om de snarare ses som ett hot. [Positiva diasporapolicys](#) handlar i regel om aktiviteter som bedrivs vid exempelvis institutioner för språkutbildning och kulturorganisationer i utlandet, vilka kan syfta till att få diasporan att agera i linje med statens intressen. [Inom ramen för negativa diasporapolicys](#) används i stället repressiva metoder mot diasporan, såsom hot av olika slag, bland annat för att vidmakthålla regimens egen säkerhet.

Transnationell repression kan sägas falla inom ramen för negativa diasporapolicys och är [ett samlingsbegrepp för metoder](#) som stater använder för att förtrycka delar av diasporan. Övervakning, direkta och indirekta hot, insamlande av information om landsmän i diasporan genom spionage, påtvingade återvändanden till hemlandet, försvinnanden, och mord är [exempel på transnationell repression](#). En vanligt förekommande metod är så kallat tvång genom ombud, vilket innebär att en stat trakasserar eller skadar den utsattas släktingar i ursprungslandet, i syfte att exempelvis tvinga fram information. Transnationell repression är inte bara problematisk för de individer som utsätts utan även för de, ofta demokratiska, stater där individerna lever eftersom de [hindras från att åtnjuta rättigheter](#) som dessa stater garanterar dem.

Kinas transnationella repression

Den kinesiska diasporan kan, enligt den kinesiska staten, [generellt sett delas in i två grupper](#): (1) *huaqiao* (华侨), vilket syftar på kinesiska medborgare som bor utanför Kina (enligt den kinesiska statens definition inkluderar detta även personer från Taiwan), och (2) *huaren* (华人), vilket avser personer med utländskt medborgarskap och kinesisk bakgrund. Kinas kommunistiska parti (KKP) anser att diasporan ska arbeta för att [legitimera dess styre](#). Diasporan mobiliseras också för att påverka inrikespolitiken i länder där diasporan är särskilt stor, bland annat genom medverkan i demonstrationer i frågor som rör Kinas kärntressen, såsom Taiwan. Diasporamedlemmar kan i vissa fall också övertalas att arbeta åt KKP, till exempel genom att utföra uppgifter åt ambassaden i utbyte mot belöningar i form av till exempel stipendier, politiska kontakter och jobberbjudanden. [Inom forskningen kallas detta för kooptering](#). Kina använder metoder för transnationell repression för att kväsa kritik mot partiet i syfte att [legitimera partiets styre och säkra dess maktinnehav](#). Individer inom diasporan som KKP anser utgör ett hot trakasseras och bestraffas således.

Transnationell repression är varken ett nytt fenomen eller unikt för Kina. [Allt fler auktoritära stater i världen](#) utövar systematiskt detta förtryck för att tysta kritiker i diasporan. Kina sticker dock ut i statistiken som den stat som mest aktivt utövar transnationell repression. Transnational Repression Database, framtagen av Freedom House, har samlat totalt 854 fall av transnationell repression, vilka sedan 2014 har utförts av 38 stater i 91 länder. [Bland de utövande staterna står Kina för flest fall](#) (253), vilket kan jämföras med de andra mest aktiva staterna, exempelvis Turkiet (132), Tadjikistan (64), Ryssland (46) och Egypten (45). Enligt en annan databas, som fokuserar på [Kinas transnationella repression mot individer med uiguriskt ursprung](#), finns mer än 7 000 fall där Kina sedan 1997 har utövat repression mot uigurer i utlandet. Mer än 3 000 av dessa fall finns i Europa. Freedom House understryker dock att de listade fallen bara är ["toppen av isberget i ett mycket bredare system av övervakning, trakasserier och hot"](#).

Kinas transnationella repression [utmärker sig på fler sätt än rent kvantitativt](#). Dels riktas repressionen mot många olika grupper, såsom människorättsaktivister, journalister, politiska dissidenter och minoriteter, etniska såväl som religiösa. Dels används en rad olika metoder,

bland annat hot, övervakning, spionage och tvång genom ombud. [Genom samarbeten med andra länder](#) kan Kina dessutom lättare utöva transnationell repression. I exempelvis Saudiarabien och Egypten har individer ur diasporan fängslats och överlämnats till Kina. Även Turkiet, som länge utgjorde ett slags tillflyktsort för uigurer, har sedan 2021 samarbetat närmare med den kinesiska staten, vilket har resulterat i att uigurer där har arresterats och hotats med deportering till Kina.

Kinas transnationella repression riktas också mot personer av kinesisk härkomst men som har andra medborgarskap. Ett av de mest kända exemplen på detta är Gui Minhai-fallet. Den svenska medborgaren och bokförläggaren Gui fängslades i Kina efter att ha kidnappats från sin semesterbostad i Thailand i oktober 2015. [Gui dömdes i februari 2020 till tio års fängelse](#) för att, enligt domstolsbeslutet, ha försett utländsk makt med underrättelser.

Vidare har Freedom House lyft fram [Kina, Ryssland och Eritrea](#) som tre centrala stater som utövar transnationell repression på svensk mark. [Ett exempel på Kinas transnationella repression i Sverige är flyktingspionage](#), vilket generellt sett bedrivs för att avskräcka diasporan från att delta i politiska aktiviteter utanför Kinas gränser. Enligt Säpo kartlägger Kina dissidenter i Sverige och ["bedriver omfattande underrättelse- och hotaktiviteter mot regimkritiker för att reducera deras yttrande- och handlingsfrihet"](#). Inom ramen för kinesiskt flyktingspionage i Sverige har även [två personer dömts i två separata fall](#), år 2010 respektive 2018. I båda fallen handlade det om grov olovlig underrättelseverksamhet i form av insamlande av information om, i det ena fallet, den uiguriska diasporan i Sverige och, i det andra fallet, tibetaner i Sverige. Informationen såldes i bägge fallen till kinesiska underrättelseagenter.

Ett samlingsbegrepp för transnationell repression i svensk debatt?

Även om Kinas och andra auktoritära staters specifika metoder för transnationell repression, exempelvis flyktingspionage, lyfts fram i den svenska debatten har ett samlingsbegrepp som beskriver fenomenet i stort, likt transnationell repression, ännu inte blivit allmänt vedertaget. Endast ett fåtal artiklar i svensk media har hittills använt sådana termer för att beskriva hur denna form av förtryck tar sig uttryck, och innehållet har ofta gällt [andra länder än Sverige](#). Avsaknaden av ett samlingsbegrepp i debatten om auktoritära staters utövande av förtryck mot invånare i Sverige kan göra det svårare att skapa en helhetsbild av problematiken. Detta kan i sin tur hindra, eller åtminstone fördröja, åtgärder för att motverka transnationell repression på svenskt territorium. I förlängningen kan det också försvåra för Sverige att delta i den internationella debatten om transnationell repression.

I tillägg till att belysa enskilda metoder för förtrycket tycks det mot denna bakgrund också finnas ett behov av att sprida kunskap om transnationell repression i bredare bemärkelse, bland annat genom att använda ett samlingsbegrepp. Vilket samlingsbegrepp som är mest lämpligt att använda i den svenska kontexten kan diskuteras, likaså huruvida olika samlingsbegrepp bör användas beroende på vilken utövande stat det handlar om.

Frida Lindberg

Frida Lindberg är analytiker vid NKK.

Om NKK

Nationellt kunskapscentrum om Kina (NKK) vid Utrikespolitiska institutet (UI) bedriver forskningsbaserad och policyrelevant analys och rådgivning om Kinarelaterade ämnen. Fokuset ligger på frågor av särskild vikt för svenska intressen. Eventuella åsikter som uttrycks i denna publikation är författarens egna, och ska inte tolkas som att de återspeglar NKK:s eller UI:s position.